

Άρθρο του Κώστα Σημίτη

Το τέλος μιας στρατηγικής

Να το σκεφτείτε
με ένα γαλ
στο δωρό

Πολλοί ισχυρίζονται, ότι η απόρριψη του σχεδίου Ανάν από την ελληνοκυπριακή κοινότητα δεν θα έχει ουσιώδεις επιπτώσεις στη διεθνή θέση της ελληνικής και της ελληνοκυπριακής πλευράς.

Πρόκειται για αυταπάτη.

Στρατηγική της Ελλάδας ήταν, μέχρι τη στιγμή που ανέλαβε η Νέα Δημοκρατία την κυβέρνηση, να συναρτηθεί η επίλυση των προβλημάτων της περιοχής με την διεύρυνση και μελλοντική πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση να επιδιώκει την επίλυσή τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση να τα θεωρεί ως εμπόδια που πρέπει να ξεπεραστούν και να εργασθεί η ίδια για την υπέρβασή τους. Η στρατηγική αυτή πέτυχε απολύτως.

Με τις αποφάσεις του Ελσίνκι και όσες ακολούθησαν η Ευρωπαϊκή Ένωση δέχτηκε ότι η Τουρκία οφείλει να συμβάλει στην επίλυση του Κυπριακού και την ομαλοποίηση των σχέσεων της με την Ελλάδα. Τυχόν αρνητική της συμπεριφορά νομιμοποιούσε την Ελλάδα αλλά και άλλες χώρες να μη συναινέσουν στην πρόοδο της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας. Η Τουρκία αναγκάστηκε κατόπιν τούτου να αλλάξει στάση και να επιζητήσει τόσο στο Κυπριακό όσο και στις ελληνο-

τουρκικές σχέσεις τη συζήτηση και τη διευθέτηση των θεμάτων.

Να θυμηθούμε επίσης ότι η απόφαση του Ελσίνκι κατέστησε δυνατή την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία ολοκληρώνεται τυπικά την 1η Μαΐου 2004. Αλλά όχι μόνο. Η ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας και η υποχρέωση της Τουρκίας μέχρι το τέλος του 2004 να επιδείξει την καλή της θέληση για την

επίλυση του Κυπριακού επανέφερε το Κυπριακό στο προσκήνιο. Ενεργοποίησε τα Ηνωμένα Έθνη. Γιατί η Ελλάδα, η Κυπριακή Δημοκρατία και η Ευρωπαϊκή Ένωση με αφορμή την ένταξη ζητούσαν να ενταχθεί μια ε-

πανενωμένη Κύπρος. Οι μέχρι τότε αλληπάλληλες προσπάθειες του ΟΗΕ είχαν αποτύχει. Η Τουρκία επέμενε ότι το Κυπριακό είχε λυθεί το 1974. Είχε λυθεί με τη δημιουργία δύο κυρίαρχων και ανεξάρτητων κρατών στο νησί.

Το σχέδιο Ανάν βασιζόταν στις θέσεις που πάγια υποστήριζε η ελληνοκυπριακή πλευρά, την άρνηση της συνομοσπονδίας δύο ανεξαρτήτων κρατών και την αποδοχή της ενιαίας δικαιοδικής και διζωνικής ομοσπονδίας. Η τουρκική πλευρά εξαναγκάστηκε σε μία διαπραγματεύση, που επί πολλά χρόνια αρνήθηκε.

Το συμπέρασμα: Η Ελλάδα πέτυχε να αλλάξει τα πράγματα. Κατάφερε να εντάξει τις επιδιώξεις της μέσα σε μια ευρύτερη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γιατί εφάρμοσε μια άλλη στρατηγική από εκείνη της διμερούς συζήτησης και αντιπαλότητας, μια ευρωπαϊκή στρατηγική. Με σχέδιο, διαρκή εγρήγορση και πρωτοβουλίες που ενέπλεκαν τον έναν κατόπιν τον άλλον τους κρίκους μιας αλυσίδας - διεθνής κοινότητα, ΟΗΕ, Ευρωπαϊκή Ένωση, εταίρους μας, Τουρκία, τουρκοκυπριακό λαό - στην ευρωπαϊκή λογική επίλυσης του Κυπριακού και επανένωσης της νήσου.

Αυτή η ένταξη των επιδιώξεών μας στην ευρύτερη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα λήξει με την άρνηση της ελληνοκυπριακής πλευράς να αποδεχθεί το σχέδιο Ανάν. Θα λήξει, γιατί η άρνηση δεν είναι κατανοητή μια που το σχέδιο Ανάν έχει περισσότερα θετικά από αρνητικά και η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν τεκμηρίωσε πειστικά για τη διεθνή κοινότητα την άρνησή της. Τα προβλήματα της περιοχής θα μετατραπούν και πάλι σε θέματα διμερή, Ελλάδας και Τουρκίας, Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Η α-

πόρριψη του σχεδίου Ανάν θα σηματοδοτήσει το τέλος της στρατηγικής που ακολουθήθηκε τα τελευταία οκτώ χρόνια.

Σε όλα τα Ευρωπαϊκά Συμβούλια που συζητήθηκε το Κυπριακό πολλές χώρες ανέφεραν ότι πρέπει να αποφευχθεί οπωσδήποτε η ένταξη μιας διαιρεμένης Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όλοι θεωρούσαν ότι η Τουρκία κωλυσσε και ότι αντίθετα η ελληνοκυπριακή πλευρά επιζητεί την επανένωση. Υπήρχε μια διάχυτη ευνοϊκή διάθεση για την ελληνοκυπριακή πλευρά παρά τις κατά καιρούς προσπάθειες ορισμένων χωρών να αναδείξουν τους κινδύνους ένταξης μιας διαιρεμένης χώρας. Το «όχι» στο δημοψήφισμα ούτε κατανόηση θα βρει ούτε συμπάθεια θα προκαλέσει.

Ανάλογη θα είναι η στάση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η ελληνική πλευρά επέμενε στην παρουσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη Λουκέρνη κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, ώστε να εξασφαλισθεί το κοινοτικό κεκτημένο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρευρέθηκε. Συμφώνησε ότι τηρείται το κεκτημένο. Δήλωσε ότι θεωρεί σκόπιμη την αποδοχή του σχεδίου Ανάν.

Η ελληνοκυπριακή πλευρά θεώρησε την τοποθέτηση της Επιτροπής ως «πίεση». Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εφεξής θα τηρεί αποστάσεις από όποια αιτήματα της ελληνοκυπριακής πλευράς.

Η τουρκοκυπριακή πλευρά φαίνεται ότι θ' αποδεχθεί το σχέδιο Ανάν. Η Τουρκία την προέτρεψε ενεργά σ' αυτό. Ο κ. Ερντογάν διαφώνησε ανοιχτά και αντιπαράτεθηκε στον κ. Ντενκτάς, που υποστήριζε την απόρριψη του σχεδίου. Η τουρκική πλευρά εξεπλήρωσε με τον τρόπο αυτό τις αναμονές της Ένωσης. Το Κυπριακό ως εκ τούτου δεν αποτελεί περαιτέρω κώλυμα για την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας. Το «όχι» της ελληνοκυπριακής πλευράς θα απενοχοποιήσει στα μάτια της διεθνούς κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης την Τουρκία.

Η Ελλάδα απλώς «συμπαράταχθηκε» στην Κυπριακή Δημοκρατία. Ούτε στη Λουκέρνη, ούτε μετά έπαιξε ενεργό ρόλο. Ούτε στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης απευθύνθηκε για να εκφράσει τις απόψεις για το σχέδιο Ανάν ούτε στον γενικό γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, ούτε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ούτε στις άλλες χώρες υπέβαλε γραπτά ή με επιτόπιες επισκέψεις προφορικά απόψεις. Ούτε, τέλος, πήρε με σαφήνεια θέση. Η άποψη της ελληνικής κυβέρνησης ότι τα θετικά του σχεδίου υπερτερούν των αρνητικών δεν ήταν ούτε ένα πικρό «ναι», ούτε ένα χλιαρό «ναι», αλλά μία γενική ανάλυση που ικανοποιούσε τους πάντες. Ήταν μια μη θέση ως θέση, για να χρησιμοποιήσουμε τους όρους κυβερνητικού στελέχους. Η Ελλάδα παρακολούθησε ό,τι συνέβη. Η εντύπωση μετά την απόρριψη του σχεδίου Ανάν

θα είναι ότι η Ελλάδα αποδέχθηκε ότι το Κυπριακό είναι θέμα διμερές και όχι «ενωσιακό».

Τέλος, η απόρριψη του σχεδίου από την ελληνοκυπριακή πλευρά θα προκαλέσει σοβαρές αμφιβολίες στα Ηνωμένα Έθνη, αν πράγματι η ελληνοκυπριακή πλευρά ασπάζεται την αρχή της ενιαίας δικαιοδικής και διζωνικής ομοσπονδίας, που επί δεκαετίες υποστήριζε. Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών θα διστάσει να αναλάβει πια νέες πρωτοβουλίες.

Η Κύπρος χρειάζεται βεβαίως στήριξη και βοήθεια. Όμως, τα κυπριακά θέματα μετά την απόρριψη του σχεδίου θα είναι πια «διμερή» θέματα, θέματα των «δύο κοινοτήτων» και πάντως δεν θα είναι «ενωσιακά» θέματα. Η Κύπρος και η Ελλάδα θα «αιτούνται» με «αιτήματα» που δύσκολα θα νομιμοποιούνται. Όλοι οι τρίτοι, Ευρωπαϊκή Ένωση, χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Τουρκία θα αρνούνται ότι έχουν υποχρεώσεις, ηθικές και πολιτικές. Θα παραπέμπουν στο σχέδιο Ανάν το οποίο απορρίψαμε. Η εξωτερική πολιτική μας θα επανέλθει στο σημείο που βρισκόμασταν, όταν δεν εί-

χαμε επιδιώξει την ένταξη της Κύπρου και δεν είχαμε καταστήσει το Κυπριακό θέμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σημαίνουν όλα τα παραπάνω, ότι θα επιηρεασθεί η δυνατότητά μας να ρυθμίσουμε τις ελληνοτουρκικές σχέσεις κατά τρόπο

που ανταποκρίνεται στις επιδιώξεις μας; Πιστεύω «ναι». Η μείωση της αξιοπιστίας μας και της διαπραγματευτικής μας δύναμης που θα συνεπάγονται η πιθανή απόρριψη του σχεδίου και οι διαδικασίες που οδήγησαν σ' αυτή, θα επηρεάσουν την συμπαράσταση της διεθνούς κοινότητας και την αποδοχή των θέσεών μας. Η Τουρκία θα προβάλλει συνεχώς το επιχείρημα ότι τα αιτήματά μας είναι «υπερβολικά» παραπέμποντας στη στάση στο Κυπριακό.

Η Ελλάδα και η Κύπρος δήλωσαν ήδη ότι δεν θα προβάλουν βέτο το Δεκέμβριο του 2004 στο αίτημα της Τουρκίας για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Φοβούνται μήπως «παρατραβήξουν το σκοινί». Είναι επιτυχημένη όμως μια εξωτερική πολιτική που σε οδηγεί να μην κερδίσουμε απολύτως τίποτε, να χάσεις αξιοπιστία και στο τέλος να φοβάσαι μην «παρατραβήξεις το σκοινί».

Πολλοί στην Ελλάδα πιστεύουν, ότι όσο περισσότερα «όχι» λέει η χώρα τόσο περισσότερο κύρος αποκτάει. Η δημιουργικότητα είναι το κλειδί για τη δύναμη και το κύρος της χώρας. Η Ελλάδα δεν δοξάζεται μόνο με θυσίες και ολοκαυτώματα. Αν ακολουθούσαν στην Ευρώπη τα άλλα κράτη τη συγκεκριμένη ελληνική νοοτροπία της θεοποίησης όλων ανεξαιρέτως των αρνήσεων, δεν θα υπήρχε σήμερα Ευρωπαϊκή Ένωση.

